

Maailma

Tommas

Maailman Kautalammin

Korhosen

5. vuosik 1997

Maailman Kautalammin Korhosten sukuseura ry

Sukuneuvosto

Puheenjohtaja: Hannes Korhonen
Tienhaara, 72330 Tiitilänkylä
Puh. 017-648826

Varapuheenjohtaja: Aarne Korhonen
Tervaharju, 77700 Rautalampi
Puh. 017-536017

Sihteeri: Ritva Tikkanen
Asematie 14, 71800 Siilinjärvi
Puh. 017-4621217
040-5254416

Rahastohoitaja: Markus Korhonen
Ukkola, 72330 Tiitilänkylä
Puh. 017-648840

Jäsenet: Hannu Korhonen
Kelotie 3, 16300 Orimattila
Puh. 03-7772777

Ilkka Korhonen
Porintie 2 H. 103, 00350 Helsinki
Puh. 09-5061275

Wanha Tuomas Korhosten viestejä Korhosille

Julkaisija: Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry
Osoite: Tienhaara, 72330 Tiitilänkylä
Toimitus: Hannu Korhonen Orimattilasta, Ritva Tikkanen Siilinjärveltä
ja Ulla Korhonen Kurkimäestä
Toimitus ja taitto: Hannu Korhonen
Painotyö: Orimattilan offsetpaino, Orimattila

Sukumme jäsenille

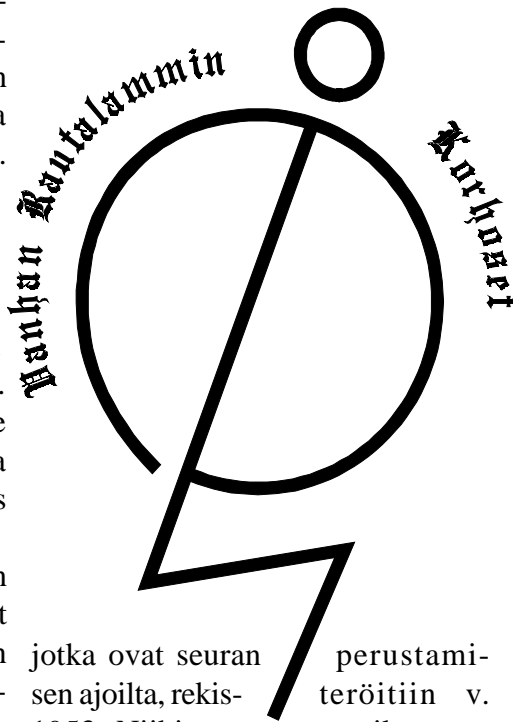
Vuosi on jälleen vaihtunut. Toivotan sukuseuramme ja omasta puolestani kaikille suvun jäsenille onnea ja parhainta menestystä alkaneelle uudelle vuodelle. Samalla kiitän Teitä kaikkia hyvästä yhteistyöstä päättyneen vuoden aikana. Kohdistan myös lämpimät kiitoksena Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseuralle minulle Vesannon kunnan juhluvuoden aikana osoitetusta arvokkaasta ja yllättävästäkin huomionosoituksesta. Se velvoittaa minua hoitamaan sukuseuran antamia tehtäviä niin hyvin kuin taitoni suinkin riittävät.

Sirkka Makkosen työ Vihtapaavon runojen kieliasun entistämistyössä jatkuu. Hän kertoo toisaalla lehdessämme työnsä nykyisestä vaiheesta - joka meitä kaikkia kiinnostaa - ja myös siihen liittyvistä ongelmista.

Sukuneuvosto on päättyneen vuoden aikana kokoontunut kaksi kertaa. Tammikuun kokouksesta kerroimmekin jo Vanhan Tuomaan edellisessä numerossa. Toinen sukuneuvoston kokous pidettiin Saimaan risteilyn yhteydessä M/s Cristinalla 3.8.1996, jonne Puumalasta polveutuneet suvun jäsenet olivat kutsuneet sukuneuvoston puolisoinen kokoukseensa laivalle.

Risteilyyn osallistui lisäksi paikallisia suvun jäseniä. Risteily alkoi Imatran matkustajasatamasta ja jatkui Saimaan lähivesille. Sukuneuvoston kiitokset risteilyn järjestäjille ja emännille sen hyvästä toteutuksesta ja maistuvista tarjoiluista.

Kokous keskusteli sukuseuran sääntöjen eräiden pykälien uudistamisesta ja valitsi toimikunnan valmistelemaan asiaa seuraavalle sukukokoukselle. Toimikuntaan tulivat valituiksi Hannes Korhonen, Markus Korhonen ja Hannu Korhonen. Säännöt,

jotka ovat seuran perustamisen ajoilta, rekisteröitiin v. 1953. Niihin on vuosikymmenien kuluessa tehty vain pieniä muutoksia lähinnä sen kotipaikkaa koskevassa asiassa.

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseuran perustavassa kokouksesta tulee vuonna 2001 kuluneeksi 50 vuotta. Keskusteltiin sen historiikin kirjoittamisesta ja aineiston kokoamisen aloittamisesta. Hannu Korhonen ja Ilkka Korhonen julkaisevat lehdessämme laatimansa sukuseuran toimintavuosien muistion, jota toivomme suvun jäsenten muistitiedoillaan

täydentävän. Vain runsas ja monipuolinen aineisto on historiikin onnistumisen takeena.

Historiikin kirjoittajaa haetaan parhaillaan. Kerroimme Vanhan Tuomaan edellisessä numerossa sukuneuvoston palkitsevan päättyneen vuoden aikana sille lähetetyt parhaat sukuselvitykset. Niitä on tullut muutamia lähetyksiä, joistakiitämme lähettäjiä. Sukuneuvosto käsittelee ne seuraavassa kokouksessaan ja asettaa palkintojärjestykseen.

Muistamme jokainen, miten ensiarvoisen tärkeitä sukututkimiselle ovat eri sukuhaarojen nuorempien polvien tunteminen. Siksi sukuneuvosto kehoittaa Teitä kaikkia laatimaan niistä selvityksiä ja lähettämään ne sukuseuralle.

Sukuneuvosto palkitsee tänäkin vuotena parhaimmat lähetykset. Siltä saa myös tarvittaessa lähempiä ohjeita työn aloittamiseen, samoin luetteloita tietolähteistä joiden avulla tutkijan työ etenee. Vesannon kunnan 125. juhluvuotena on koottu muutamista merkittävistä kuntalaisista julkaisuista kirjoituksista sidotut kirjat, jotka ovat Vesannon kirjastossa. Sukuseura on saanut arkistoonsa Vihtapaavaa ja Anna-Reetta Korhosta koskevat osat, jotka ovat joko kirjastossa taikka arkistossa suvun jäsenten luettavissa. Toivon Teidän tutustuvan niihin.

Sukuterveisin
Hannes Korhonen
sukuseuran puheenjohtaja

Otto Korhonen ja hänen jälkeläisensä Puumalan suunnalla

Otto Korhosen ja hänen sukunsa vaiheita on koonnut paperille pojantyttären tytär Anu Repo. Teksti perustuu esitykseen, jonka hän piti Vanhan Rautulammin Korhosten sukuseuran sukuneuvoston kokouksessa 3.8.1996 Christina-laivalla Saimaalla.

Kerron teille tässä hiukan tämän seutukunnan Korhosen suvusta. Kertomus on koottu tiedoista, joita on haettu Puumalan ja Sulkavan kirkkoherran virastoista, osa on Aini-mummin kertomia asioita, jotka on nauhoitettu kasetille vuonna 1991 ja Korhosen tyttöjen kertomia muistikuvia lapsuudesta ja sukulaisistaan. Olen itse saanut kunnian koota näitä tietoja yhteen. Toivon, että korjaatte asioita, jos olen ymmärtänyt ne väärin. Joskus muistikuvat eivät ole kovinkaan tarkkoja, mutta sallinette mahdolliset pienet virheet.

Oma esi-isämme, minulle isoisoisä Otto Korhonen s. 27.1.1876 Vesannolla on hyvin nuorena lähtenyt kotoaan maailmalle ja päätynt Sulkavalle Iitlahden kylään vuonna 1891 eli neljätoista vuotiaana. Hän on ollut renkinä eri kylillä –Iitlahdessa, Ruokoniemellä ja Kaartilassa – yhteensä noin kahdeksan vuoden ajan. Kaartila on kylä Partalansaarella, joka ei ole kaukana Viljakansaaresta. Sieltä löytyi vaimo Anna Karoliina Juhon tytär Kaartinen.

Nuoripari vihittiin Puumalassa 24.6.1899 ja tämän jälkeen 5.7.1899

Otto Korhonen muutti kirjansa myös Puumalaan. Aini-mummin kertoman mukaan Rekinielessä tai Rekinielessä, kuten paikkaa kutsuttiin, oli yhtiön talo, jossa asui Anna Karoliinan suku. Otto meni siis koti-vävyksi.

Nuorelle parille syntyi 9.4.1900 poika nimeltään Otto, mutta hän menehtyi heti seuraavana päivänä. Oma isoisäni Pietari Juhana, myöhemmin nimi muuttui Pekka Juhoksi syntyi 17.11.1903 Rekinielessä ja oli varmasti odotettu lapsi taloon. Perheeseen ei syntynyt useampia lapsia.

Otto Korhonen oli komea mies, iso kokoinen ja vanhempana omisti komean parran ja kippuraiset viikset. Hän osasi pukeutua hienoksi ja oli todellinen herrasmies. Hän ahersi uitto- ja metsätöissä ja oli ilmeisesti myös hyvin käsityötaitoinen ihminen. Käsityötaito on periytynyt suvun myöhemmille sukupolville. Hän oli myös uudistushenkinen ihminen, josta mummomme Aini on kertonut monesti.

Valitettavasti minulla ei ole tietoa millainen oli isoisäni Pekka Korhosen lapsuus. Todennäköisesti hän on hyvin nuorena seurannut isäänsä metsätöihin. Saareissa eläminen oli varmasti kovaa. Kelirikkoaikana ei sieltä päässyt mihinkään ja kesäisin oli aina lähdettävä veneellä.

Isoisämme Pekka Korhonen on liikkunut siis metsätöissä ympäröivissä metsissä, myös Sulkavan suunnalla. Aini-mummin hän tapasi ensimmäisen kerran, kun miesporukka

oli savotassa Järvenpäässä (Lieviskässä) ja joku oli kehunut että kylällä on tyttöjäkin. Pitihän niitä lähteä katsomaan ja niin oli pian tavattu Aini Sofia Petterin tytär Idström, s.15.6.1907 Sulkavan Koikkolammilla, nykyisin 89-vuotias.

Mummi väitti, että eihän se nyt sen kummempaa vielä ollut, mutta ilmeisesti Pekka-ukki oli kuitenkin rakastunut mummiin ja tuli uudelleenkin häntä tapaamaan. Pian lähdettiin oikein autolla kihlojen ostoon Imatralle ja vihkimisen suoritti Puumalassa kappalainen Aarne Tikkanen 29.12.1927. Nuoripari asettui asumaan Rekinieeseen, jossa alkoi varmasti olla ahtaanlaista monen perheen yhteisessä asunnossa.

Siellä syntyi perheeseen poika Alpo Hannes (17.3.1928), mummin muistikuvien mukaan lapsi eli toiselle vuodelle ja sairastui. Saaresta ei päässyt kelirikon aikaan lääkäriin ja niinpä poika menehtyi. Seuraavana perheeseen syntyi tytär Kerttu Annikki (s.2.10.1929). Kerttu oli myöhemmin suurena apuna sekä mummiin että ukille kaikenlaisissa töissä.

Perheen kasvaessa alkoi ilmeisesti olla ahtaanlaista yhteisessä asunnossa ja niinpä aloitettiin oman tilan etsintä. Läheisestä saaresta meinattiin tehdä tilakaupat, Otto Korhonen kysyi myös mummoni mielipidettä tilan ostamisesta. Aini-mummi ei halunnut enää saareen asumaan. Ilmeisesti mummin mielipide vaikutti ja lopulta löytyi sopiva tila mantereen puolelta Lieviskämästä Torsantaan ky-

Otto Korhonen perheineen noin vuonna 1906.

lästä Mäki niminen tila (3:44), joka myöhemmin muokkautui kansan suussa Korhosen mäeksi.

Otto Korhosesta tuli tilallinen, kauppahinta oli 16000 mk ja lainhuuto on saatu 20.6.1932. Näin voidaan ajatella, että Otto Korhonen oli hyvin uudistushenkinen, hän kysyi miniän mielipidettä ja arvosti muutenkin hänen ajatuksiaan. Isoisänä Otto Korhonen oli tyttöjen kertoman mukaan hyvin lapsirakas, vanha partasuu, joka usein kaappasi tyttöjä syliinsä ja lauleskeli heille. Lapsia kiinnostivat hänen komeat kippuraviiksensä.

Tilalla oli pieni mökki, joka oli nykyisen pihakoivun vieressä, koivu on kasvanut mökin nurkalta ja on nyt todella suuri puu. Meille lapsenlapsille tämä koivu on ollut mieluisa kiipeilypuu. Mökissä oli tupa, pieni kamari ja kylmä ruokasuoja. Taloa piti heti korjata, mm. katto uusittiin.

Metsä oli tilalta ilmeisesti hakattu, joten tulonlähteitä tuli etsiä muualta. Karjaa perheellä oli aluksi kaksi lehmää ja myöhemmin neljä. Otto ja Pekka kävivät ahkerasti uitto- ja metsätöissä, myös tytär Kerttu läksi myöhemmin miesten avuksi metsätöihin.

Pian perheeseen syntyi lisää tyttöjä 3.10.1932 Helga Marjatta, 18.1.1935 Liisa Kyllikki ja 1.9.1937 Vuokko Kaarina. Miesten tehdessä metsätöitä naiset Aini-mummi ja Anna-Karoliina hoitivat perhettä ja karjaa. Tytöt muistavat kuinka mukava oli lähteä mummin Anna Karoliinan kanssa vierailemaan sukulaisten luona.

Ensimmäinen poika, Veikko Juhanen syntyi 1.3.1939, kuollut 1.3.1994 ja toi varmasti lisää riemua taloon muuten niin epävarmana aika. Sotavuodet olivat raskasta aikaa, Pekka-

ukki joutui rintamalle, Otto Korhonen sairastui ja kuoli 11. 12.1940, hänet haudattiin jouluna Lohikosken hautausmaalle. Naisten täytyi selvitä sotavuosina kaikista kotitöistä, jouduttiin jopa noin kuukaudeksi evakkoon Partalansaaren puolelle.

Sodan loppuaikana perheeseen syntyi poika Pertti Päiviö 28.4.1944 ja neljä vuotta myöhemmin Erkki Olavi 5.6.1948. Anna Karoliina kuoli 22.4.1944 ja perheessä oli uusi tilanne. Tila lainhuudatettiin Pekka Korhosen nimiin 21.10.1950.

Tilalle rakennettiin uusi talo vuonna 1950, talo on edelleen sama vain sisäpuolella on tehty pientä remonttia ja ulkokuori on saanut tänä kesänä upean punamullalla maalatun uuden laudoituksen. Tilaa tuli nyt huomattavasti enemmän. Suurperhe eli yhdessä ahkeroiden uudessa mökissä. Tytöt aikuistuivat ja alkoivat käydä tansseissa ja iltariennoissa.

Arkkiveisu

*Isänmaani, tuo ihana impi,
suostui sokeaan sulhaseen
rakasti rajusti raukka, nuori
luottaen lemmityn lupaukseen.
Laittoi lapsenkin rakastetulleen,
hallitusherralle Helsingin.*

*Isänmaani, tuo ihana impi,
itkee nyt itsensä näännyksiin.
Lapsensa leivätön hallitusherran
tylysti toisaalle työnnettiin.
Vieras on vieteltyt pellavapäisen.
Runotkin ruotsiksi lauletaan.*

Tuulentupia

*Harakanpesä on havuista tehty,
kuudessa kummasti kuhottaa.
Harakanlapselle kehtolaulun
äitinsä hellästi hekottaa.*

*Harakanpesä on hatara huone,
tuuli sen lävitse puhaltaa.
Harakanlapsella hauska on tuolla,
tuulelle pyrstöllä vilkuttaa.*

*Tuulenkin pesä on turselo tullut,
harakan harmiksi kauniimpi kai.
ei tuulen pesässä pieniä ollut.
Se tuuditti lintujen lapsia vain.*

Pekka-ukki ja Aini-mummi eivät kiellemmeleet koskaan menoja, mutta aamulla täytyi olla mieluummin vaikka aikaisemmin jo töissä, iltariennot eivät saaneet niihin vaikuttaa. Pekka oli isänä usein periksi antamaton, piti hyvän kurin mutta antoi lasten myös itse päättää asioista. Kaikki lapset olivat hänelle yhtä tärkeitä. Myös vävyt otettiin hyvällä mielellä vastaan. Pekka-ukki oli hyvin seurallinen ja vieraili usein sukulaisien ja naapureiden luona.

Lapset aikuistuivat ja muuttivat pois Lieviskämästä. Lapsenlapsia alkoi syntyä. Vanhin heistä on Eija 41 v. (Heigan tytär) ja nuorin Miika 4 v. (Erkin poika). Pekka ja Aini Korhosella on lapsenlapsia tällä hetkellä 23 ja lastenlastenlapsia 18. Verisukulaisia Otto Korhosesta lähtien on yhteensä 53.

Meille lastenlapsille Korhosemäki on ollut tärkeä paikka. Ukkia ja mummia oli kiva käydä katsomassa ja yläkerran kamarista löytyi

Kirjoittaja Anu Repo.

aina leikkikaluja. Ukin kovat rinkelit kaapista maistuivat upealta ja niitä piti useasti käydä maistamassa. Pekka-ukki soitteli usein lapsilleen ja pyysi käymään, hänellä oli ainainen huoli omenista ja hän halusi juttuseuraa. Lapset vierailivat useasti ja juhlapäivinä kokoonnuttiin koko suku paikalle mm. 50-vuotis hääpäivänä 1977.

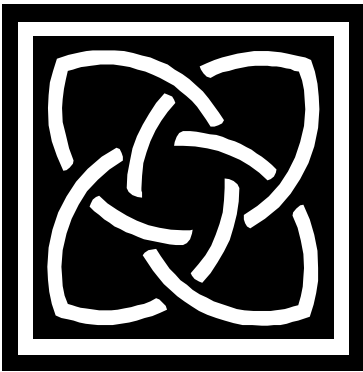
Minulle on jäänyt ukista iloiset ja hyvät muistot, viimeisenä kesänä hän oli jo huonossa kunnossa ja olin hänen kanssaan kahdestaan Korhosemäeilä. Istuimme keinutuolissa ulkona ja juttelimme kaikenlaista. Tien ukille ruokaa ja keitin kesän ensimmäiset uudet perunat. Ukki huolehti, että perunoita jää myös mummille. Hänellä oli iloinen ja elämänmyönteinen asenne. Ukki nukkui pois 21.11.1985.

Otto Korhonen ei paljoa kertonut suvustaan, hänen lähtönsä syy Vesannoita nuorena jää meille arvoitukseksi. Mummini Aini Korhonen oli kuitenkin kirjeenvaihdossa Vesannon suuntaan ja työt Helga ja Kyllikki pyöräilivät Vesannolle ja tutustuivat sukulaisiinsa. Sen jälkeen sukulaisten kanssa on vierailtu molemmin suunnin ja ilo on ollut huomata kuuluvansa sukuun, josta on selvitetty historiaa ja asioita hyvin kauas taaksepäin.

Työtön

*Vierin veräjällä
istun illalla
jökötän jonossa
poljen portaita
kierrän katuja
pyytelen portteja
ohitan ovia
työnnyin toimistoon
tulen takaisin
raahadun rappuja
mietin mielessäni
tuumin tunnossani
tuska tukassa tuntuu
paino perhepiirissäni
leipä lapsilta loppuu
vaatteet vieruiksi viritty
sairas sielua suomii
nukun nuttuni sisällä
torjahtelen takki päällä
liikun lähellä lymyten
lejahtelen lepakkona.*

*Kadonnut on kaikkityyni
ihmisarvo iäksi mennyt.*

Runot Marjatta Otva, s. Korhonen, Vaasa

Lapsen kesäleikki

Loru lapselle

*Lapsi leikkii lainehilla
keikkuu kesän keinusilla.*

*Hellii hiekkahentustansa,
kesän kermakakkuansa.*

*Säde säihkyi laineen sineen,
katinkultaan rannan kiven.*

*Huilu huhuu heinikossa,
Sirkku soittaa siellä jossain.*

*Rannan ruoho hiljaa heiluu,
korento vain siellä keinuu.*

*Pääsky kaartaa järven rantaa,
lapsosilleen ruokaa kantaa.*

*Västäräkki pesän pienen
teki tuohon lapsen viereen.*

*Kukkakedoks' ranta muuttui,
leikistä vain loppu puuttui.*

Joulukuusi

*Joulukuusi kuusten kuusi,
kaunis, uusi juhlapuusi.
Yhden kuusi yhdenlainen,
toisen kuusi toisenlainen,
kaunis kuusi kaikenlainen.*

*Pieni kuusi pirpanoilla
siksi hauska ompii heillä,
piparkakut, pienet oksat,
neku, namut, notkuu oksat
pian popsii pienet, nopsat.*

*Harva kuusi hatarainen
suon on laidan, töllin pienen,
lämmön tuo se lapsen mieleen.
Kun on kynttilöitä kaksi,
tekee tunnun hartahaksi.*

*Vanhan talon vahva kuusi
on kuin suuri sukupuusi.
Kymmenvuotta viittä vietti
vanha pariskunta sekä mietti
elämä on valtakuusi,
lisäks' kiitti.*

*Kaupungin on rotukuusi,
hoikka, tiivis latvapuusi,
Kävyt kukkii, linnut laulaa,
pallot pyörii, kultapaulaa
oksilla on oikehilla.*

*Joka kuusi kultakuusi.
Enkelkuoron kiitos uusi
kiiriköön nyt porttein pieliin
kuusten luota toisten vieriin
tuokoon joulujuhlan mieliin.*

Vihta-Paavon runojen painoshankkeen taustaa

Edellisessä Vanhan Tuomaan numerossa kerroin, että Vihta-Paavon runojen uuden painoksen valmistelut ovat lupaavasti käynnistyneet. Koska kaikki eivät ilmeisesti ole kovinkaan hyvin perillä tämän hankkeen taustatapahtumista, palauttelen tässä mieleen millainen tapahtumien kulku on ollut. Asiahan on läheinen meille kaikille.

Paikallishistoriasta on tullut viime vuosikymmenien aikana monien kiinnostuksen kohde. Kotikylien tapahtumat ja kehitys, entispolvien aikaansaannokset ja elämänvaiheet ovat sukututkimuksessakin tärkeitä sukutaulujen rinnalla. Tämä työsarja on kuitenkin niin laaja ja työnteekijöitä siihen verrattuna niin vähän, että tulokset jäävät usein vaatimattomiksi. Paljon lähiympäristössämme elettyä tärkeää, arvokasta ja mielenkiintoista painuu unohdukseen. Tämä vaatisi yhteistyötä Kotiseutuyhdistysten ja sukuseurojen kesken, joista monet ovatkin hyviä esimerkkejä yhteistyön merkityksestä.

Myös Vesannon Kotiseutuyhdistys on 60-luvulta lähtien halunnut monin tavoin nostaa näkyviin nykyisen Vesannon alueella eläneiden kansanrunoilijoiden Paavo Korhosen ja hänen tyttärensä Anna-Reetta Korhosen runoilijantyöt. V. 1968 paljastettiin Anna-Reetan muistokivi Vesannon vanhalla hautausmaalla ja vuonna 1975, jolloin Paavo Korhosen syntymästä oli kulunut 200 vuotta, vietettiin muistohetki Rautalam-

min hautausmaalla.

Näistä vuosista lähtien alkoi Vihta-Paavon kotiseudulta ja erityisesti Korhosten suvun piirissä viritä mielenkiinto harvinaislaatuisten talonpojan ja runontekijän työtä kohtaan. Vesannon Jouluun kirjoittamani esittely herätti keskustelua, ja paikallislehdetkin antoivat palstatilaa. Syntyi myös kaunokirjallisia tuotoksia: Teuvo Karsikkaan näytelmä ”Pitkä soutu Sonkarilla” esitettiin Vesannolla ja saatiin myös kuulla kuunnelmana Yleisradiossa. Fredrik Cygnaeuksen Paavo Korhosen kuoleman johdosta kirjoittaman muistorunon suomensi Kirsti Kaltea.

Jo alun alkaen olin pitänyt tärkeänä koota Vihta-Paavoon liittyvän perinteen kokoamista samoihin kansioihin Vesannolle. Perinteellä tarkoitan tässä sekä mahdollista suullista muistitietoa että jo arkistoitua perinnettä, samoin kuin kirjallisuuden sekä sanoma- ja aikakauslehtiin tallentunutta tietoa runoilijan elämästä, elinympäristöstä ja tuotannosta. Muistitietoa ei luonnollisesti enää juuri ollut tavoitettavissa, mutta olihan Paavo oman kylän miehiä ja hänen kotitalonsa Vihtajärvi 1.

Järvelä on yhä olemassa. Taloon liittyvää tietoa löytyi, löytyipä mieskin, joka oli ollut poikasena purkamassa talon vanhaa tupaa ja kantamassa Paavon papereita poltettavaksi tuvan uunissa. Arkistolähteiden tiedot - lähinnä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoista - karttui monen sadan sivun, 3-4 kansion ver-

ran: lehtikirjoituksiakin 150 vuoden ajalta, joukossa maan vanhimpien niin suomen- kuin ruotsinkielistenkin lehtien esittelyjä Korhosen runoista ja hänen persoonastaan. Kiinnostavaa oli, että joukossa oli kirjoittajia, jotka olivat tavanneet hänet henkilökohtaisesti. - Nyt tämä kerätty perinneaineisto on ollut Sirkka Makosen käytettävissä hänen hahmottaessaan Paavon elämän- ja runoilijantaustojaan, sekä niiden vaikutusta hänen runokieleensä. - Saatoin hahmottaa Paavo Korhosen sukutaustan, kotiympäristön ja elämänvaiheet.

Aineisto valotti monipuolisesti hänen persoonallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan sekä lopulta hänen traagisen kuolemansa aiheuttamia reaktioita. Yllättävintä oli se, miten laajalti tunnettu ja arvostettu hän oli. Ainoana talonpoikaisen kansan edustajana hänet esiteltiin 1850-luvulla ilmestyneessä aatelisten ja korkeiden Virkamiesten elämäkertateoksessa ”Finlads Minnesvärde Män”, Hänen runojaan ruotsinsi itse J. L. Runeberg ja J. W. Snellman ehdotti 1800-luvun alussa, jolloin suunniteltiin uutta virsikirjaa, että tilattaisiin Paavo Korhoselta siihen virsiä. Onneksi hanke jäi, sillä silloisten virsien runomitat ja katkotut sanat olivat hänelle vieraita. Kalevalainen runomitta eli vielä Paavon aikana savolaisellakin maaseudulla, ja sitä hän käytteli luontevasti. Parhaiten Vihta-Paavo lieinee ymmärtänyt Elias Lönnrot, joka oli useilla tapaamiskerroilla ystävys-

Vanhojen käsikirjoitusten parissa

Sirkka Makkonen

Paavo Korhosen Viisikymmentä runoa ja kuusi laulua ilmestyi Elias Lönnrotin toimittamana ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamana vajaa 150 vuotta sitten. Toinen muuttamaton painos saatiin 60 vuotta myöhemmin.

Runot tulivat julkisuuteen aikana, jolloin Suomen kansa kamppaili oikeuksistaan ja kielestään kahden vieraan kulttuurin puristuksessa. Oli kysymys alennustilasta, jota ylläpitivät niin venäläiset vallanpitäjät kuin ruotsinkielinen virkamiehistö. Niiden suomalaisuusmiesten joukkoon, joita sittemmin kutsuttiin kansallisromantikoiksi, kuului Elias Lönnrot.

Yhtä uupumattomasti ja omaperäisesti kuin hän oli kerännyt ja muokannut karjalaiset kansanrunot Kalevalaksi hän halusi myös silloisten talonpoikaisrunoilijoiden ajankohtaisia kysymyksiä pohtivien runojen pääsevän julkisuuteen osoitukseksi suomenkielisen kansansivistystahdosta ja omaperäisyydestä.

Lönnrot oli tavannut Paavo Korhosen ensimmäisellä runonkeruumatkallaan vuonna 1828 ja saanut tältä silloin ensimmäiset muistiinpanot. Myös hänen avustajansa sekä

monet suomenmieliset ystävät, oppineet ja virkamiehet toimittivat hänelle muistiinpanojaan. Kuinka paljon runoja joutui hukkateille, voi vain arvailla. Runoilija itsehän ei pitänyt niiden säilyttämistä tärkeänä, eikä kaikkia suinkaan edes kirjoitettu muistiin. Lönnrotille tuli runomuistiinpanoja vielä kokoelman ilmestymisen jälkeenkin. Ne jäivät arkiston kätköihin, minne on tullut yksityisistä kokoelmista runoja vielä tämän vuosisadan puolella.

Kaikkia hallussaan oleviakaan runoja Lönnrot ei sisällyttänyt kokoelmaan. Lähes kaikki mukaan otetut ovat kalevalamittaisia, ajankohtaisia, yleisistä tai kotiseudun tapahtumista ja henkilöistä kertovia, siis runojen parhaimmista. Jotkut runot jäivät pois ehkä siksi, että arveltiin niillä olevan vain paikallista mielenkiintoa.

Kiirekin ehkä vaikutti asiaan. Lönnrot oli suunnitellut Vanhan Kalevalan ilmestymisen jälkeen välittömästi julkaisevansa Korhosen runot ja siinä yhteydessä hänen lyhyen elämäkertansa. Runot olivat koossa, mutta julkaisemiseen tuli kymmenen vuoden viivytys, johon liittyi vielä erimielisyyksiä runojen kielen

muokkauksesta. Runoniekka itse ei näin ehtinyt nähdä runokirjaansa.

Vihta-Paavo sai kuitenkin nähdä elinaikanaan parisenkymmentä runoaan painettuina. Hänen nuoruusvuosinaan sepittämänsä kolme hengellistä virttä ja pari häälaulua painettiin vuosina 1799 ja 1801 ns. arkkiveisuina. Arkkikirjallisuutena julkaistiin ennen sanomalehtien tuloa puoli- tai neljännesarkeille painettuja virsiä, rakkaus- ja valituslauluja sekä merkittävistä tapahtumista kertovia runoja.

Sanomalehdet syrjäyttivät sitten arkkikirjallisuuden ja runotkin alkoivat tulla tunnetuksi lehtien välityksellä. Korhosen elinaikana hänen runojaan julkaistiin paitsi kansanrunoilijoiden yhteiskokoelmissa ainakin Turun ja Oulun Viikkosanomissa, Sanansaattaja Viipurista -lehdessä, Lönnrotin toimittamassa Mehiläisessä sekä Helsingfors Morgonbladetissa. Hän oli jo omana aikanaan tunnettu mies.

Käsikirjoituksia, joista pieni osa on Korhosen omakätisiä, säilytetään Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunous- ja kirjallisuusarkistoissa ns. Lönnrotiana-kokoelmas-

tynyt hänen kanssaan ja joka kirjoitti olevansa hänelle paljosta kiitollinen.

Perinneaineiston kerääjän alkuperäisenä tavoitteena oli näin kootusta aineistosta saada Vihta-Paavosta kuva nimenomaan hänen kotiseutunsa näkökulmasta katsottuna, ei vain kulttuurihistoriallisena ihmise-

nä. Tähän liittyi sittemmin myös toive saada uuden painoksen runojen kieli lähemmäksi hänen alkupeiräisten käsikirjoitustensa kieltä. 1980-luvulle tultaessa hanke sai uusia tavoitteita.

Sukuseurassamme lämmitettiin asialle ja haluttiin tutustua runoihin oma-

kohtaisesti. Koska runokokoelmaa ei ole ollut saatavissa moneen vuosikymmeneen, edellinen painos ilmestyi jo 1908, alettiin kiirehtiä uuden painoksen saamista. Tästä eteenpäin tapahtumien kulku onkin tuttua.

Hannes Korhonen

sa. Ne on mikrofilmattu ja näin tutkijoiden käytettävissä niissä kirjoissa ja arkistoissa, joissa on vastaavat lukulaitteet. Itse alkuperäiset käsikirjoitukset, milloin minkinlaiselle paperille kirjoitetut, monet liki 200 vuoden ikäisiä, ovat jo miltei murenemistilassa.

Runoja on merkitty muistiin monilta paikkakunnilta, kaukaisimmat Vienan-Karjalasta, jonne Kalevalasta tuttu aihe oli erään runon kuljettanut. Runoista tuli siis muistitietona leviävää kansanrunoa. Tästä taas oli seurauksena, että samasta runosta tuli monenlaisia versioita. Runo muuttuu matkalla. Saattoipa itse runoniekkinen esittää samasta runosta erilaisia muunnelmia, joskus unohdella, joskus innostui luomaan uusia säkeitä ja uutta sisältöä. Se on kansanrunolle ominaista.

Vielä 1800-luvun alkupuolella ja myöhemminkin Rautalammin kylissä tunnettiin kalevalainen runomitta ja runoileva kansa käytti sitä tilapäisrunoissaan ja kronikoissaan, ei tosin niin virheettömästi ja hienosti kuin rajan takaisten karjalaiskyläisten laulajat, jotka olivat omaksuneet sen lapsuuden perintönään. Joskus kävikin niin, että Vihta-Paavon tilille pantiin muidenkin runontekijöiden sepitteitä. Hän kun oli maineikkain ja monessa mukana. Hän kommentoi ajan tapahtumia, teki tilauksesta runoja ja oli suosittu pitojen laulaja. Yleensä kuitenkin runon kieli ja ajattelutapa paljastavat runon tekijän.

Runokokoelmalla on ikää jo lähes 150 vuotta, ja on selvää, että se sisältöineen kaikkineen on historiaa, ei vain kirjallisuus-, vaan myös paikallishistoriaa. Siksi on tarkoitus sisällyttää kolmannen painoksen sivuille lukijan avuksi selityksiä tapahtumista, nimistä, sanastosta. Sanoissa on jo vanhoja, käytöstä pois jääneitä sanoja, ajan patinaa, jota ei ole

syytä nykyaikaistaa.

Runot ovat myös dokumentteja ajan kielenkäytöstä, ja siksi niiden kieleen kajoaminen onkin ongelmallista. Arkkikirjallisuutena painetut virret siirtyvät sellaisinaan uuteen painokseen. Niiden kieli noudattelee tarkoin esikuviansa 1700-luvun Raamatun ja virsikirjan ilmaisua, niin vierasta kuin se itäsuomalaiselle runontekijälle ja kansanmiehelle olikin lounaissuomalaisine murrepiirteineen ja katkottuine sanoineen. Lönnrot sanoikin häpeävänsä sitä, että samaan aikaan kun suomenkieli versoi rikkaana kansan keskuudessa, sille tarjottiin Raamattu ja virsikirja niin vieraiden kielten mukaisena käännöksenä, että ymmärtääkseen lauseen oli ”selvitettävä kymmeniä sian imukkeita”. Tämä tulee mieleen, kun vertaa Korhosen virsiä ja samanaikaisia maallisia runoja.

Häälalaulujen vauhdikas poljento on uuden runomuodon kokeilua, joka ilmeisesti on tarttunut korvaan silloisissa lehdissä julkaistuista ruotsalaisen runoilijan Bellmanin juomalauluista. Pääasiallisin Korhosen runomuoto on luonnollisesti kalevalamitta, siihen hän valaa asian kuin asian. Samaan muottiin eivät nämäkään runot tosin mahdu. Kotoisista, läheisistä aiheista kirjoitetut runot ovat kielellään luontevia, reheviäkin. Virallisemmissä aiheissa saattaa kieli käydä puisevaksi. Moiterunot ovat voimakkaita, iskeviä ja kiitosrunojen kieli soljuu harkittuna, rauhallisena.

Aloite uudesta painoksesta on lähöisin Vihta-Paavon kotiseudulta. Siihen liittyy hiljainen toivomus siitä, että runoilijan kotikielen osuutta runoissa tarkistettaisiin, että pyrittäisiin milloin se on mahdollista lähemmäksi runontekijän omaa ilmaisua.

Toivomus näyttää aiheelliselta, kun on tutustunut ensimmäisen painoksen julkaisua edeltäneeseen runo-

jen muokkausvaiheeseen. Useimmille Lönnrotin avustajille Savon kieli, monille suomenkielikin oli vierasta. Lönnrot itse oli keräysmatkoillaan oppinut tuntemaan myös Savossa puhuttua murretta ja lahjakkaana kielimiehenä ihaili sen ilmaisujen ja sanaston rikkautta. Mutta monivuotinen työskentely karjalankielisen runon parissa vaikutti asiaan.

Se, että hän ilmoittaa työperiaatteena olleen rautalampilaisuuksien karsimisen kielestä, on ymmärrettävä myös kielipoliittista taustaa vasten. Kieliriidat olivat kovia, ja Lönnrot varoi toimissaan jyrkkiä asenteita. Jo Kalevalan karjalainen kieli oli herättänyt heikosti suomea taitavissa ruotsinkielisissä aggressiivista. Oudon kielimurteen korostaminen olisi vieroittanut lukijoita runoista,

Nyt on aika toinen. Paikallismurteet tajutaan kieleemme luonnonvaraksi, joita on syytä vaalia. Murrepiirteet, joita runonkerääjät ja kielen korjailijat käsittelivät kuka mitenkään, on Vihta-Paavon runojen tärkeä, kotoinen ominaislaatu. Hänen omat muistiinpanonsa antavat riittävästi viitteitä siitä, missä määrin kotimurre saa tilaa kielessä. Hän ei ollut murrekirjailija, vaan pyrki yleiskielen muotoihin, sellaisena kuin hän ahkerana kirjallisuuden ja lehtien lukijana oli kielensä oppinut. Mutta runoista näkee, mistä mies on kotoisin. Pyrkimys yleiskielen selkeyteen näkyy hänen sisarensa muistolle kirjoittamasta suorasanaisesta puheesta, joka sisältyy ensimmäisen painoksen esipuheeseen ja joka siirtyy myös kolmanteen painokseen.

Rautalammin ensimmäiset Korhokset

Ilkka Korhonen
Helsinki

Vanhimpien Rautalammillä eläneiden esi-isiemme varmoja sukulaisuussuhteita on mahdoton määritellä, koska veroluetteloihin (aikuperäisiinkään) ei ole merkitty patronyymää, siis isän nimeä. Näin ollen sukulaisuus jää päättelyn, arvailun ja viime kädessä yhteisen sopimuksen varaan.

Päättelyn helpottamiseksi esitän seuraavassa kaikki Rautalammillä (muualla pitäjän alueella kuin Kerkonjoensuussa ei Korhosia esiinny) ennen vuotta 1634 veroluetteloissa mainitut Korhokset (verotuksesta kertoville tietoineen), sekä vuodet, jolloin heidät mainitaan maakirjassa talonsa isäntänä (merkintä kymmenysveroluetteloon on mainittu erikseen):

Kantatalo (Kerkonjoensuu n:o 4)

Tuomas Korhonen 1558, 1560-1597
- mainitaan Pekanpojaksi vuoden 1586 tarkastusluettelossa
- talon koukkuverolukuja 1561-64 1/4, 1565 1/8
- talon jousilukuja 1561 3, 1565 2, 1582 1, 1586 2, 1589 3, 1593 2
- talon halkominen 1565, toisen puoliskon sai Olli Vesterinen (koukkuluku 1565 1/8, jousiluku 1565 1)

Heikki Korhonen 1559

- mainitaan vain vuoden 1559 uudisasukasluettelossa Tuomaan sijasta

Lemetti Korhonen 1598-1612

- talon veroluku 1613 3/4 äyriä
- talon jousilukuja 1598 2, 1606 2, 1607 1
- halkominen 1607, tilat vielä yhteisellä koukkuverolla, mutta jo omilla manttaaliluvuillaan
- vuoden 1611 kymmenysluettelon mukaan talon kylvömäärä oli puoli tynnyriä eli 16 kappaa

Paavo Korhonen 1613-1639

- isännöisyys vaihtui myös kymmenysluetteloitten mukaan 1613

Olli Paavonpoika Korhonen 1640

- isäntä jo vuoden 1633 ruodutusluettelon mukaan

Nämä tiedot **eivät ole** mitään **tulkintaa**, vaan **juuri tuollaisina** lähteistä luettavissa. Seuraavaksi lähden siten tulkitsemaan ja arvioimaan, mitä näistä tiedoista voisi saada irti.

Toinen talo (Kerkonjoensuu n:o 3)

Silvester Korhonen 1607-1616
- mainitaan ensimmäisen kerran jo vuoden 1601 manttaaliluettelossa
- jousil. 1607 1, veroluku 1613 3/4
- kylvömäärä 1611 4 kappaa

Juho Korhonen

- mainitaan isäntänä vain vuoden 1616 kymmenysluettelossa

Kirsti, leski 1617-1619

- talon leskiemäntä

Olli Korhonen 1620-1630

- tila autioluettelossa (veronmaksu kyvytön) v. 1 629-36
- tila sai 1630-luvulla uuden isännän, Tuomas Ollinp. Huuskosen

Kuten jo ensimmäisessä Vanha Tuomas -julkaisussa totesin, ei Tuomas Korhonen saapunut erämaahan yksin. Kaskitalous vaati työvoimaa, ja niinpä väkeä lähti matkaan isompikin joukko. Tuomaan talon vuoden 1561 jousiluku eli asekuntoisten, so. täysi-ikäisten, voimissaan olevien miesten lukumäärä oli kolme. Tässä ovat veljekset Tuomas ja Heikki, mutta kuka oli kolmas mies? Uskoakseni veljesten Pekka-isäkin oli matkassa mukana (mikäli oli vielä elossa), mutta jo n. 70-vuotiaana ei enää joutunut jousilukuun.

Mitä ilmeisimmin tämä kolmas on Olli Vesterinen, selvästikin veljesten lanko, näiden sisaren mies,

joka on lähtenyt näiden kanssa erämaata asuttamaan. Hän sai oman talon vuonna 1565, kun kantatalo halottiin (koukkuveroluku puolittui). Vesterisen talon jousiluvuksi tuli yksi, Tuomaan taloon jäi kaksi jousita.

Korhosten ja Vesteristen läheinen sukulaisuus merkitsee sitä, että he ovat asuneet lähekkäisillä alueilla jo ennen erämaahan lähtöä. Jonkun verran Savon veroluetteloita selailtuani olen löytänyt Korhosia ja Vesterisiä melko lähekkäin Rantasalmen pitäjistä. Mielenkiintoinen on Vesteristen sukukronikassa (Polvesta polveen) esitetty näkemys, että kosku olisi lähtöisin Kannakselta, kuten Korhosistakin on esitetty, Vesteriset Äyräpäästä ja Korhoset naapuripitäjästä Jääskestä. Aivan mahdollista.

Etunimetkin voivat kertoa jotain sukulaisuudesta. Ehkäpä Olli Vesterisen poika Pekka sai nimensä äidinisänsä mukaan. Myös nimien Olli ja varsinkin Siivester (ehkä Tuomaan vaimo puolestaan oli Ollin sisar) esiintyminen molemmissa sukuvuissa osoittanee läheisiä sukulaisuussuhteita. Polvesta polveen -julkaisun mukaan Ollin isoisa Jääskessä olisi ollut Silvester eli Vester, josta koko suku olisi saanut nimensä.

Kantatalon vaiheista voisi päätellä jousilukuja seuraamalla, että Heikki hävisi talosta vuoden 1582 tienoilta (kuoli tai lähti vaikkapa Ruotsiin, jonne todella näihin aikoihin muutti Korhosia Rautalammilta). Lemetti tuli miehen ikään 1586 ja Silvester 1589. Vuonna 1593 Tuomas oli jo vanhus ja poistettu jousiluettelosta. Vuonna 1606 Lemetti ja Silvester mainitaan vielä saman talon jousina, mutta 1607 kumpikin omassaan.

Kuka sitten oli kenenkin poika. Todennäköisintä lienee, että Tuo-

maan poikia olivat Lemetti, Silvester ja ehkä Juho. Silvester siis rakensi oman talon, mutta kuoli n.v.1615, koska seuraavana vuonna maakirjaan merkittiin hänen leskensä Kirsti. Kymmenysluettelossa mainittu Juho lienee Silvesterin nuorin veli, mutta koska häntä ei näy aikaisemmin "jousena", niin hän voi olla tämän poikakin.

Uuden tilan seuraava isäntä Kirsti-lesken jälkeen oli siis Olli, joka oli todennäköisimmin tämän ja Silvesterin poika. Tätä Ollia ei mielestäni kuitenkaan pidä sotkea Lemetin pojan Paavon poikaan Olliin, josta tuli kantatalon isäntä.

Muitakin kombinaatioita voi esittää. Eräs vaihtoehto on, että Silvester olisikin Heikin poika, jolloin tämäkin olisi saanut oman talon, tosin vasta poikansa kautta, tällaisesta on esimerkkejä Rautalammiltakin. Paavo taas saattaisi ollakin Tuomaan poika ja siis Lemetin veli. Silvesterin jälkeen isännyyden saanut Olli voisi puolestaan ollakin tämän veli, jonka poika olisi kymmenysluettelossa mainittu Juho (1638 asui Kerkonjoensuussa tilattomana joku Juho Ollinpoika). Jne jne. Joku ratkaisu on siis sovittava.

Mainittakoon vielä muutama sana toiselle tilalle tulleista Huuskosista. Perhe muutti Sonkarinsaaresta. Isännäksi tuli Olli Laurinp. Huuskosen poika Tuomas. Tämän vaimo oli Liisa Paavontytär, kaiken todennäköisyyden mukaan Paavo Lemetinpoika Korhosen tytär. Tuomaalla oli paljon sisaruksia, joiden joukossa olivat ehkä myös Perttu Paavonpoika Korhosen vaimo Silja (Cecilia, Sitsela tms.) Ollintytär ja Korhoseksi edellä epäilemäni Juho Ollinpoika.

Hannu Korhonen epäilee edellisessä Vanhassa Tuomaassa koko Siivester Korhosen olemassaoloa. Hän arvelee eräänä mahdollisuutena,

että asiakirjoissa on sekoitettu kaksi samannimistä mutta eri sukuista miestä. Osittain näin onkin laita.

Silvesterien arvoitus

Tässä on nyt hyvä esimerkki siitä, miten Suomen asutuksen yleisluettelo voi viedä harhapoluille. Sen mukaan näyttää todella siltä, että yhden ja saman talon isäntä Siivester Korhonen muuttuu yks kaks Vesteriseksi. **Siis** asutuksen yleisluettelossa on totaalisesti sekoitettu kaksi Silvesteriä. Alkuperäisasiakirjoista sen sijaan saa aivan yksiselitteisen käsityksen, joka Silvester Korhosen osalta on selvitetty jo yllä.

Pekka Vesterisen talo puolestaan halotaan ensi kerran maakirjassa vuonna 1617, jolloin toisen puoliskon isäntänä on Silvester Vesterinen. Tämäkin talo on rakennettu jo aiemmin, ja niinpä vuoden 1612 kymmenysluettelossa mainitaan Kerkonjoensuun talollisina (Lemetti Korhosen ja Pekka Vesterisen lisäksi) jo Vester Vesterinen, mutta myös Vester Korhonen!

Tämä on todella ainoa kerta, kun molemmat Silvesterit mainitaan samassa asiakirjassa, mutta ei missään nimessä mikään lipsahdus. Koska S. Korhonen kuolee ja häviää maakirjoista juuri, ennen kuin S. Vesterinen niihin merkitään, voi asutusluettelon varassa tutkivalle tällainenkin erehdys sattua.

Lopputoteamuksena sanoisin, että jos siis sukujulkaisun ilmestyminen on kiinni alku-Korhosten täsmällisistä sukulaisuussuhteista, on paras ja **ainoa** asiantuntija medio, joka voi saada yhteyden noihin kaukasiin esiisiimme. Ehdotan kuitenkin, että tyydymme olemassa oleviin tietoihin ja jonkinlaisen sukukirjan näiden pohjalta laadimme.

Kerkonjoensuu vai Pääntärintaipale

- mitä lähteet kertovat Tuomaan asuinpaikasta

Sukututkimus on siitä mukava tie-
de, että siinä voi selvittämättömiä
aukkoja paikkailla perimätiedon,
arveluiden tai jopa mielikuvituk-
senkin keinoin liiallisen asiatunte-
muksen rasittamatta. Itse kuitenkin
Korhostenkin vaiheita sivuavaa pro
gradu -työtä tehdessäni en voinut
noin toimia, koska en ollut tekemäs-
sä mitään Öhmanin tutkimusta.

Niinpä gradukseni esitetyt tiedot
pohjautuvat lähdeaineistoon niin pit-
kälti, kuin se on mahdollista. Mikä-
li kyseessä on lähteistön puutteelli-
suudesta johtuva otaksuma, on se sel-
västi mainittu. Monista graduun liit-
tyvistä, myös Korhosia koskevista
yksityiskohdista, keskustelin työn
tarkastajan, tunnetun henkilöhisto-
riooitsijan, professori Yrjö Blom-
stedtin kanssa. Hän yhtyi näkemyk-
siini kautta linjan.

Lähteeni, kuten työni lähdeluette-
lostani voi todeta, ovat pääsääntöises-
ti olleet alkuperäisiä lähteitä, 1500- ja
1600 -luvulla laadittuja veroluete-
loita. Sukututkimuksessa yleensä
käytetty sarja Suomen asutuksen
yleisluettelo (SAY) sensijaan on osin
epävarma lähde. Sehän ei ole mikään
alkuperäislähde, vaan sen tiedot on
tällä vuosisadalla kopioitu ja yhdis-
tetty mainituista veroluetteloista.
Tästä syystä luetteloissa on virheelli-
syyksiä ja väärinymmärryksiä, jois-
sain tapauksissa ne vievät tutkijan
aivan hakoteille. SAY on siis hyvä
renki mutta huono isäntä, sitä on kä-
sitteltävä varoen.

Sitten itse asiaan. Aikanaan suku-
tutkimuksesta innostuttuani näin
Saloheimon sukuselvityksestä, kuin-
ka "Jääskestä muuttanut Tuomas

Ollinpoika Korhonen asettui asu-
maan Pääntärintaipaleeseen vuonna
1560". Myös Rautalammin histori-
asta luin Pääntärintaipaleeseen ko-
vuonna tulleesta Tuomas Korhoses-
ta. Näinhän asia tietenkin oli. Kor-
hosten suvun kantapaikka oli
Pääntärintaipale.

Ryhdyttyäni sitten tutkimaan Rau-
talammin asutusta, ihmettelin, että
yksikään lähde ei vahvistanut eikä
edes tukenut tuota käsitystä. Tein tä-
tä sen johtopäätöksen, että koska
Rautalammin historia ei ollut mikään
tieteellinen opinnäyte, ei Salo-
heimolla ollut aikaa eikä tarkoitus-
takaan perehtyä yksityiskohtiin
perinpohjaisesti. Tämä kyllä näkyy
teoksessa muuallakin. No, ensim-
mäisen kerran Tuomas Korhonen
esiintyy veroluettelossa jo kaksi
vuotta Saloheimon tietoa aikaisem-
min, eikä kukaan puhu enää Ollin-
pojasta ja Jääskestä. Vain jostain
tempaistu ja painettuun tekstiin ikuis-
tettu myytti Pääntärintaipaleesta elää
sitkeästi.

Kuten jäljempänä havaitaan, pää-
lähteinä olevat veroluettelot kertovat
paljon muutakin kuin kylän, isännän
ja veromäärän, jos niitä osaa oikein
lukea. Esimerkiksi tilojen jatkumot
ja jakamiset ovat verotusmerkin-
nöistä aivan helposti nähtävissä, jos
tutkijaa kiinnostaa muikin kuin leh-
mien määrä.

Mitä lähteet sitten kertovat Tuo-
maan talonpaikasta? Käsitys, että
vanhat veroluettelot (ja niistä koottu
asutuksen yleisluettelo) eivät kerro
asuinpaikkaa, koska talot on merkit-
ty kylittäin, on Rautalammin osalta
1500-luvun puolivälin jälkeisen pa-
rin vuosikymmenen ajalta totaalisen
väärä. Eihän erämaassa ollut mitään
valmiita kyliä, joihin tai joiden alu-
eille asukkaat olisivat muuttaneet.
Kylät ja niiden nimet muodostuivat
syntyneen asutuksen myötä. Asutus-

ajan asiakirjoista voi siten helposti
todeta seikan, joka on aivan luonnol-
linenkin, nimittäin että kylä sai ni-
mensä paikan mukaan, johon sen en-
simmäinen asukas asettui. Kyläjär-
jestelmä vakiinnutettiin Rautalam-
milla vasta vuode 1586 tarkastus-
luettelossa, siihen asti maaverolu-
etteloiden pakannimet tarkoittavat
todellista asuinpaikkaa. Kirkollisiin
kymmenysveroluetteloihin maa-
kirjaa vastaava kyläjako tuli vasta
1600-luvun alkupuolella..

Koska Tuomaan asuinpaikaksi on
jo 1561 merkitty Kerkonjoensuu (sitä
ennen Niinivesi), olisi merkintä ai-
van epälooginen, suorastaan järjen-
vastainen, jos hän olisi asettunut lä-
hes kymmenen kilometrin päähän
Pääntärintaipaleeseen. Mikäli Kor-
hoset sitten myöhemmin olisivat
muuttaneet jälkimmäiseen paikkaan,
olisi se varmuudella näkynyt esim.
vuoden 1611 paikannimien suhteen
erinomaisen tarkasta kymmenys-
luettelosta. (Luettelo löytyy Kan-
sallisarkistosta tunnuksella VA
4413.)

Vuoden 1565 maakirjaan ensi ker-
ran merkitty Vesteristen perustama
talo, joka syntyi jakamalla Korhos-
ten talo, mainitaan aina saman ni-
men, Kerkonjoensuun, alla kuin
kantatalokin. Jos talot olisivat sijain-
neet kaukana toisistaan (siis lähes 10
km!) ja vielä eri puolilla järveä, ja
silti merkitty saman paikannimen
alle, olisi tämä merkinnyt aivan kum-
mallista poikkeamaa kirjurin toimin-
nassa. Esimerkiksi. vuoden 1611
maakirjassa jo samaan Juurikka-
niemen kylään merkityt kaksi talo-
paria, jotka sijaitsivat vain kilomet-
rin päässä toisistaan, on saman vu-
oden kymmenysluettelossa merkitty
eri paikannimien alle.

Näihin aikoihin verot kerättiin pai-
kan päällä, ts. veronkerääjä kiersi
talosta taloon ottamassa kruunulle

omansa. Ennen kyläjaon vakiintumista talot merkittiin kirjaan siinä järjestyksessä, kuin hän niissä kävi, tähän on aivan luonnollista. Samoin on luonnollista, että hän kävi taloissa siinä järjestyksessä, kuin ne eteen tulivat. Näin ollen on mahdollista todeta talojen järjestys alueella, jossa talot ovat niin lähekkäin, että ne on merkitty saman paikannimen kohdalle.

Esimerkiksi vuoden 1611 kymmenysluetteloon, jolloin Kerkonjoensuussa on jo kolme taloa, on Lemetti Korhosen talo merkitty keskimmäiseksi. Seuraavana vuonna taloja on neljä ja Lemetin asumus toinen talo pohjoisesta päin. Itse asiassa tämä talojärjestys (etelästä pohjoiseen: Sylvester Vesterinen (2), Pekka Vesterinen (1), Lemetti Korhonen (4) ja Syvester Korhonen (3) (suluissa tilojen 1700-luvulla saarnat numerot) on varmennettavissa 1700-luvun kirkonkirjoista sekä lopullisesti isojakoaasiakirjoista.

Olisi melko merkillinen veronkerääjä, joka merkitsisi kirjaansa vuodesta toiseen kylän yhden tai kaksi taloa, matkaisi sitten järven yli pohjoiseen lähes 10 km hakemaan verot kolmannesta talosta, tulisi takaisin saman matkan ottamaan verotiedot kylän viimeisestä talosta ja lähtisi taas pohjoiseen kohti seuraavaa kylää. Tässä olisi järkeä vain, jos Pääntärintaipaleessa olisi sijainnut peräti kaksi taloa tai ehkä koko Kerkonjoensuun kylä, mutta näin mahdottomia väitteitä en sentään ole mistään kuullut.

Kerkonjoensuun taloiliset Korhonen ja Vesterinen olivat kovasti kiinnostuneita Pääntärintaipaleen seudusta sekä sen länsi- ja itäpuolella olevista alueista, tätä osoittavat tuomioistuinten päätökset, joilla heille vahvistetaan erinäisiä oikeuksia näille alueille.

Esimerkiksi tuomioissa vuodelta 1601 heille vahvistettiin tälle alueelle vanha kalastusoikeus, jota alueen omistanut Jämsän Pappila vaati itselleen. Ei tällaista oikeutta kukaan olisi voinut vaatia, jos kyseessä olisivat olleet talonpoikien omat tilukset. Pääntärintaipaleen kalastusoikeus määrättiin v.1612 kaskeamisoikeudella vahvistettuna koskemaan vain Vesteristä.

Kuninkaansaaresta olivat kiinnostuneet myös Haapamäen talolliset. Heillä oli vanha omistus saarta vastapäätä Vekaraniemessä, keskellä entistä Jämsän erämaata. Reko Mikonp. Raatikainen rakensi alueelle uudistalon 1550-luvulla, mutta muutti jo 1560 veljensä tilalle Haapamäelle, jolloin Vekaraniemi jäi asumattomaksi.

Joka tapauksessa Pääntärintaipale ympäristöineen liitettiin 1600-luvulla Kerkonjoensuun kylään lukuunottamatta välille jäänyttä Haapamäkeen kuulunutta Vekaraniemen aluetta. Kuningassalon (Kuninkaansaari) Rautalammin puoleinen osa, johon rakennettiin torppa 1600-luvun lopussa, liitettiin aikanaan myös Haapamäen kylään.

Pääntärintaipaleen alue oli alun perin Jämsän kirkkoherran omaisuutta, mikä näkyy paitsi mainituista tuomioista myös jo vuoden 1552 eräomistusluettelosta. Vielä 1670-luvulla maksoi ko. alueelle perustettu tila veronsa Jämsän pappilalle. Kerkonjoensuun talolliset olivat asettuneet niinkään Jämsän erämaahan, joten heidän kiinnostuksensa ko. pittäjän pappilan omistamaan alueeseen oli ymmärrettävää. Koska pappila ei asettanut alueelle pysyvää asukasta, saivat Korhonen ja Vesterinen käyttää sitä hyväkseen. Nimi Ollinpelto (ja peruskartasta löytyvä Ollinranta) viittaa juuri tällaiseen kauempana kotoa tapahtuneeseen kaskeamiseen,

ei kotipelto tällaista nimeä niinkään tarvinnut. Nimi viitanee pikemmin Olli Vesteriseen kuin Korhoseen.

Lopuksi lähdetään liikkeelle takaa päin. 1600-1700-lukujen vaihteen kirkonkirjat (syntyneiden, vihittyjen ja kuolleiden luetteloiden asuinpaikkamerkinnot sekä vuosien 1704-13 rippikirja) osoittavat täysin kiistattomasti, että tällöin Pääntärintaipaleen isäntänä oli Matti Laurinpoika Huuskonen perhekuntineen.

Hänestä veroluetteloiden avulla tilan vaiheita taaksepäin seuraamalla tulemme aukottomasti vuoteen 1665, jolloin mainitaan uudistalon ensimmäinen isäntä, Vilppu Martinpoika Laukkanen. Maakirjasta näkyy myös, että juuri Laukkanen tila on kuulunut Jämsän kirkkoherralle. Tila sai 1700-luvulla numeron 5.

Matti Huuskonen sai vuonna 1711 taloonsa kotivävyksi Matti Mikonpoika Huttusen Vesamäitä. Tämän kolme poikaa, Matti, Pekka ja Mikko, jakoivat tilan 1700-luvun jälkipuolella. Näin syntyivät Pääntärintaipaleen kantatalosta tilat 18 Mattila (huom!), 19 Pekkala ja 20 Mikkola (numerot isonjaon yhteydessä annettuina).

Samojen kirkonkirjojen mukaan näkyy myös yhtä kiistattomasti, että Korhosten ainoa 1600-1700-lukujen vaihteessa Kerkonjoensuussa omistama talo sijaitsi pääkylässä, toisena talona pohjoisesta päin. Isäntänä on Olli Paavonpoika Korhonen, josta on vedettävissä täysin aukoton isäntäsarja Paavo Lemetinpoika Korhoseen. Myös talon "nimi" Olof Pähisson ja veroluku osoittavat, että Olli asui samaa taloa kuin isänisänisänsä Paavo Lemetinpoika. Tämä oli 1630-luvulta lähtien todellakin ainoa Korhosten hallitsema talo Kerkonjoensuun kylässä.

Jos joku nyt näiden selvitysten jälkeen vielä on sitä mieltä, että Tuo-

Nuoria kuvataiteilijoita Korhosissa

Vuonna 1996 Vesannon kunnan 125-vuotisjuhlan yhteydessä oli kuvataidenäytely, jossa oli esillä kahden nuoremman polven Vanhan Rautalammin Korhos-suvun taiteellisia töitä.

Urpu Elina Korhonen on syntynyt Vesannolla 1962. Hän on opiskellut Helsingin yliopiston piirustuslaitoksella ja Vapaan taidekoulun piirustuslinjalle 1982-1983 sekä taideollisen korkeakoulun kuvaamataidon opetuksen osastossa 1983-1989. Hän on toiminut kuvaamataidon opettajana sekä Helsingissä että Jyväskylässä 1988-1996. Hän on osallistunut useisiin yhteisnäyttelyi-

mas Korhonen asettui Päättärin-taipaleeseen, missä Korhosten tila siitä lähtien 1700-luvulle asti sijaitsi, koska Rautalammin historiassa niin sanotaan tai koska se on yleinen käsitys, voi toki rauhassa pysyä uskossaan. Tosin tällaisen henkilön ajatusrakennelmaa kuvaa mielestäni lause "jos myytti, uskomus tai oma käsitys eroaa lähteiden antamasta tiedosta, sen lähempi lähteille".

Toimitussihteerin sananen

Vanha Tuomas ilmestyy edelleen harrastelijavoimin oman toimen ohella. Allekirjoittaneessa toimitussihteerissä yhdistyvät lehden kaikki virkaportaat juoksupojasta päätoimittajaan. Juttujen määrä on lisääntymässä. Ensimmäistä kertaa lehden historiassa voitiin lähetetty juttu siirtää ilmestymään seuraavassa numerossa.

Jutut tulevat pääosin paperilla, mutta yhä useammin myös sähköisessä muodossa levykkeellä ja ehkä jo ensi vuonna sähköpostitse. Nytkin

hin Helsingissä, Espoossa ja Tallinnassa.

Veli-Matti Hintikka on Korhosia äitinsä puolelta. Hän on opiskellut taideollisen korkeakoulun koulutuskeskuksessa ja Helsingin yliopiston piirustuslaitoksella 1979-1980 sekä Suomen taideakatemian koulussa 1980-1985, mistä hän valmistui taidegraafikoksi. Hän on osallistunut yhteisnäyttelyihin Helsingissä, Espoossa, Vaasassa, Mikkelissä, Karkkilassa, Braunschweigissa Saksassa, Sollentunassa Ruotsissa sekä Varnassa Bulgariassa. Omia näyttelyitä hänellä on ollut Vesannolla, Tervossa, Kuopiossa, Helsingissä sekä Rouenissa Ranskassa. Yksityisnäytely on tulossa Helsinkiin lokakuuksi 1997.

Jo kouluaikana Matti on valinnut tekniikkakseen litografian. Se on ns. laakapainotekniikka, joka on keksitty jo 200 vuotta sitten Saksassa Siinä käytetään painolaattana huokoista kalkkikiveä. Työskentelyssä häntä inspiroivat luonto ja luonnonilmiöt. Aihe ei välttämättä ole heti tunnistettavissa kuvissa, koska hän käyttää ilmaisussaan abstraktia kieltä.

palautetta voi lähettää osoitteeseen Hannu.Korhonen@sci.fi. Varmuutta ei ole, onko tämä osoite voimassa enää seuraavaa numeroa koottaessa.

Juttuja saa lähettää vaikka käsinkirjoitettuna. Sisältöhän on kuitenkin aina tärkein. Siististi konella kirjoitetusta on apua, sillä sitä ei tarvitse kirjoittaa uudestaan, vaan tekstin voi lukea skannerilla. Ne, jotka kirjoittavat juttunsa tietokoneella, tekisivät suuren palveluksen, jos lähettäisivät tekstinsä levykkeellä tai sähköpostina. Tämä säästäisi toimituksen vaivoja kovasti.

Tietokoneellakin kirjoitettaes-

Hannes Korhosen muotokuva paljastettiin Vesannolla

sa pitäisi muistaa, että jos tekstin käsittelyohjelma ei ole toinen kahdesta yleisimmästä, niin juttu on parempi tallettaa tekstitiedostona. Tälläkin kerralla jouduin skannaamaan paperilta jutun joka oli myös tietolevykkeellä, koska minulla ei ollut kirjoittajan käyttämää ohjelmaa.

Sukuseuran sihteeri kuuluttaa toisaalla asiamiesverkkoa juttujen hankkimisen avuksi. Asiamiehen tehtävänä ei olisi niinkään itse kirjoittaa kuin rohkaista muita kirjoittamaan ja lähettämään jo kirjoitettua.

Hannu Korhonen

Sihteerin terveiset

Uusi vuosi on jo hyvällä alulla, kun saatte tämän sukuviestin luettavaksenne. Viime vuonna sukumme jäsenten elämässä on tapahtunut monia ilon ja surun hetkiä, jotka koskettavat meitä itsekutakin omalla ainutkertaisella tavallaan.

Sukuneuvoston jäsenistä on poistunut keskuudestamme Erkki Korhonen Viitasaarelta. Hän toimi sukuneuvostossa kymmenen vuoden ajan 1986–1996. Erkki oli aktiivinen, innokas, kanta-aottava ja uusia ideoita sukuseuran toimintaan tuottava jäsen. Hänet siunattiin Viitasaaren kirkkomaahan lauantaina 26.10.1996 läheisten läsnäollessa. Jäämme kaipaamaan Erkki Korhosen valoisaa ja rehtiä olemusta sukumme kokoontumisissa.

Sukuneuvosto kokoontui Helena ja Erkki Korhosen kutsumana heidän kodissaan Viitasaarella

20.1.1996. Toinen sukuneuvoston kokous pidettiin 3.8.1996 Imatran tienoilla asuvien sukumme jäsenten Korhosten kutsumana Saimaan risteilyllä Korhosten m/s Christina-laivalla. Kiitoksemme järjestäjille ikimuistoisesta päivästä.

Sukuneuvosto perusti toimikunnan valmistelemaan vuonna 1953 rekisteröidyn Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry:n sääntöjen tarkista seuraavaan sukukokoukseen. Samalla sovittiin sukuseuran historian kokoamisen aloittamisesta.

Seurahan täyttää 50 vuotta vuonna 2001. tähän historiikkiin toivomme jäsenten omia muistikuvia sukuseuramme toiminnasta, siinä toimineista henkilöistä ym. Löytyisikö valokuvia seuramme toiminnan alkua ajoilta? Samoin kuulutamme haakuun sukuseuran historiikin kirjoittajaa. Asiaan liittyvän aineiston voi

lähettää sukuseuran puheenjohtajalle.

Vihta-Paavon eli kansanrunoilija Paavo Korhosen runokirjan uuden painoksen suunnittelu on jatkuvasti työn alla. Sukuneuvostolla on tarkoitus saada kirja julkaistuksi mahdollisimman pian. Vanha Tuomas -lehti on todettu tarpeelliseksi viestintälevittäjäksi suvun jäsenten välillä.

Lehden kehittämistä ajatellen tarvitsemme suvun jäsenten kirjallisia tuotteita. Sukuneuvosto päätti kuuluttaa eri puolilta Suomea yhteyshenkilöitä, jotka tukisivat lehden julkaisemista hankkimalla kirjoituksia yhteiseen lehtemme. Hyvät sukulaiset! **Vaalitkaapa omilta paikkakunniltanne yhteyshenkilö** ja ilmoittakaa hänet joko lehden päätoimittajalle Hannu Korhoselle tai sihteerille. Julkaisemme sitten yhteyshenkilöiden nimet, osoitteet ja puhelinnumerot.

Sukuseuran jäsenmäärä on 370 henkilöä. vuosijäsenmaksu on edelleen 40 markkaa ja ainajäsenmaksu 400 markkaa. Sukuneuvosto toivoo, että kaikki Vanha Tuomas -lehden saaneet suorittaisivat vuosijäsenmaksunsa Vanha Rautalammin Korhosten sukuseura ry:n tilille PSP 800019-79321354. Uusia jäseniä otetaan samoin mielellään. Sihteerin toivomuksen on, että jäsenistön keskuudessa tapahtuvista osoitteen ym. henkilötietojen muutoksista ilmoitettaisiin hänelle osoitteella Asematie 14, 71800 Siilinjärvi tai puhelimitse 017-4621217.

Vanhan Rautalammin Korhosten sukuseura ry

Asematie 14, 71800 Siilinjärvi

Haluan liittyä sukuseuran jäseneksi. Merkitkää minut jäsenluetteloon, jotta saan sukuseuran lehden Vanhan Tuomaan.

Olen maksanut vuosijäsenmaksun 40 mk vuodelle 1997

ainajäsenmaksun 400 mk.

Perheessämme on toinenkin sukuseuran jäsen, joten minulle ei tarvitse lähettää omaa Vanhaa Tuomasta.

Osoitteeni on muuttunut.

Nimi: _____

Osoite: _____

Uusi osoite: _____

*Sukuseuran sihteeri
Ritva Tikkanen*